ਰਾਜੋ @ ਰਾਜਵਾ @ ਰਾਜੇਂਦਰ ਮੰਡਲ
ਬਨਾਮ
ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ
(ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 2023 ਦਾ 252)
ਅਗਸਤ 25, 2023
[ਐਸ. ਰਵੀਂਦਰ ਭਾਟ* ਅਤੇ
ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਮੁੱਦਾ: ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ, 1860 ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਅਤੇ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੰਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ 24 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਪੈਰੋਲ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 – ਰਿਮਿਸ਼ਨ – ਦੇਣ ਦਾ:

ਫੈਸਲਾ: ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੋ ਵਾਰ ਰੱਦ ਕੀਤੀ – ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਰਿਪੋਰਟ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਦੂਜੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ – ਦੋਵੇਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਜੋ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਇੱਕ ਕਾਰਣਿਕ ਰਾਏ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕੇਵਲ ਨਿਆਇਕ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਖੋਜ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ – ਪੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ, ਜਦੋਂ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ, ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ – ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ, ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮਾਂ (ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਇਆਂ ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ ਨਜ਼ਰੀਆ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਰਾਏ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ – ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਸਬੰਧਤ ਪੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਰਾਏ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਿਆਇਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਣ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ – ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੁਗਤੀ ਗਈ ਲੰਬੀ ਕੈਦ ਦੀ ਅਵਧੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਰਣਾ [ਪੈਰਾ 14-17, 25]

ਸਜ਼ਾ – ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਬਨਾਮ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਫੰਕਸ਼ਨ – ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ – ਸੈਕਸ਼ਨ 432 ਸੀਆਰਪੀਸੀ; ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 72, 161:

ਫੈਸਲਾ: ਸਜ਼ਾ ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ – ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਫੰਕਸ਼ਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੁਆਫੀ, ਬਦਲ, ਮਾਫੀ, ਮੁਆਫ਼ੀਆਂ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ – ਇਹ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 72 ਅਤੇ 161 ਤੋਂ ਲਈ ਗਈ ਹੈ – ਜਦਕਿ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ (ਸੈਕਸ਼ਨ 432 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ) ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ (ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 72 ਅਤੇ 161 ਅਧੀਨ) ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ- ਪਹਿਲੀ ਸੀਮਿਤ ਸ਼ਕਤੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ (ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ) ਦੀ ਛਾਪ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਇਹ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿੱਚ ਵਿਕਲਪਿਕ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ, ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਤੇ ਨਾ-ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪੁਨਰਵਿਚਾਰ ਲਈ ਭੇਜ ਦੇਵੇਗੀ – [ਸੈਕਸ਼ਨ 432(2) ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 – ਮੁਆਫੀ – ਵਿਚਾਰਣ ਯੋਗ ਪੈਰਾਮੀਟਰ – ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 – ਮੁਆਫੀ – ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ – ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰ ਬਾਰੇ:

ਫੈਸਲਾ: ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਕਲਪਿਕ ਸ਼ਕਤੀ, ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੇ ਵਿਚਾਰ- ਜੋ ਸੰਭਵਤ: ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ (ਜੇ ਨਾ ਸਿਰਫ) ਨਿਆਇਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ- ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਮਕੈਨਿਕਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸਮੱਗਰੀ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ – ਅਜਿਹੀ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲਵੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦੇਵੇ- ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਇਨਾਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ, ਸੁਧਾਰ ਵੱਲ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰਨਾ- ਇੱਕ ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ – ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਪੁਨਰਾਵ□ਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਮੇਂ (ਕੁਝ 14 ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ) ਜੱਜ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਦੁਹਰਾਅ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ, ਇਸ ਖੋਜ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ – ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਪਰਾਧ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇਂਦੀ ਹੋਵੇ।[ਪੈਰਾ 16 ਅਤੇ 17]

ਸਜ਼ਾ – ਘਾਤਕ ਅਪਰਾਧ:

ਫੈਸਲਾ: ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ, ਜੱਜ ਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧੀ ਸਬੰਧੀ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ; ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘਿਨੌਣੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਅਕਸਰ ਅਸਲੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ - ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਾਲ ਦੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਇੱਸ ਨੂੰ ਸਮਾਹਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਕ ਸਮਾਨ ਮਿਆਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਜ਼ਾ – ਕੈਦ – ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਕਸਦ – ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਆਪਰਾਧਿਕ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 – ਮਾਫੀ – ਐਸ.ਪੀ. ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ – ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫਰਜ਼:

ਫੈਸਲਾ: ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਪਹਿਲੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ – ਹਰ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲੁਕੇ ਹੋਏ (ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਹੀਂ) ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣ: ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਪੀੜਤ ਖੁਦ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਨ, ਭਾਵ, ਪੁਲਿਸ ਬਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ – ਇਹ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਰਣਾਯਕ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਾਂ (ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਕੀ ਇਸ ਨੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਦੇ ਮੁੜ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ, ਆਦਿ) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ, ਕੀ ਇਹੀ ਲਗਾਤਾਰ ਕੈਦ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਮਕਸਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਾਤ, ਸਮੀਖਿਆ: ਕੈਦੀ ਦੀ ਉਮਰ, ਸਿਹਤ ਦੀ ਹਾਲਤ, ਪਾਰਿਵਾਰਿਕ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਮੁੜ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਕਮਾਈ ਗਈ ਮਾਫੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ, ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸਮੇਤ, ਪਰ ਇਸ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ: ਕੀ ਕੈਦੀ ਨੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਿੱਖਿਆ ਯੋਗਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਵੈਚ੍ਛਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਨੌਕਰੀ/ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਜੇਲ ਵਿਵਹਾਰ, ਕੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਜਾਂ ਉਤਪਾਦਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਇਨਸਾਨ ਵਜੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਵਿਕਾਸ – ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੱਜ 'ਤੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ – ਇਹ ਵੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਯੋਗ

ਦੁਆਰਾ ਸਮਕਾਲੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲਿਆ।ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਨੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੇ ਕੈਦੀ ਨਾਲ ਬਾਤਚੀਤ/ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ – ਸਜ਼ਾ – ਸਮਾਜਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਕੈਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ:

ਫੈਸਲਾ: ਸ਼੍ਰੀਹਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਕੈਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ (ਇਹ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਜ਼ਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਖਤ ਜਾਂ ਅਧਿਕ ਨਾ ਹੋਵੇ) – ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਕਾਰਣ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 – ਮਾਫੀ – ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੀਤੀਆਂ:

ਫੈਸਲਾ: ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੈਦੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਮਾਫੀ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ/ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਜੂਝਿਆ ਹੈ - ਜਦੋਂ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ – ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਦੀ ਨੀਤੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਗਦੀਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਉਦਾਰ ਨੀਤੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਤਾਂ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ (24.05.2001) 'ਤੇ, 2002 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਲਾਗੂ ਸੀ – ਪੁਰਾਣੀ 2002 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਜੋ 2002 ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮ 529(iv)(b) ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਫੀ ਬੋਰਡ ਨੇ 20.04.2023 ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਵੀ. ਸ਼੍ਰੀਹਰਨ [2015] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 613 – ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ।

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜਗਦੀਸ਼ [2010] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 716; ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ [2000] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 595 : [2000] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 986 – ਵੈਧ ਮੰਨਿਆ।

ਸੰਗੀਤ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ [2012] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 85; ਗੋਪਾਲ ਵਿਨਾਯਕ ਗੋਡਸੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [1961] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 440; ਮਾਰੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [1981] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1196; ਸਰਤ ਚੰਦਰ ਰਾਭਾ ਬਨਾਮ ਖਗੇਂਦਰਨਾਥ ਨਾਥ [1961] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 133; ਕੇਬਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ[1988] ਸੁਪ. 3 SCR 1102; ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ [2000] 1 SCR 698; ਸੰਗੀਤ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ [2012] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 85; ਰਾਜਨ ਬਨਾਮ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ, ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ [2019] 6 SCR 1035; ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ [2022] 4 SCR 1103; ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਵੀ. ਸ਼੍ਰੀਹਰਨ [2015] 14 SCR 613; ਲਕਸ਼ਮਣ ਨਾਸਕਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੇ ਡਬਲਯੂ.ਬੀ. (2000) 7 SCC 626 : [2000] 3 Suppl. SCR 62; ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ, 2023 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 35; ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰਧਾਨੰਦ (2) @ ਮੁਰਲ ਮਨੋਹਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ [2008] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 93; ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਤੀਸ਼ਭੂਸ਼ਣ ਬਰਿਆਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ [2009] 9 SCR 90; ਛੰਨੂ ਲਾਲ ਵਰਮਾ v. ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ [2018] 14 SCR 355; ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਲਹਦਰਾਓ ਵਾਸਨਿਕ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [2018] 14 SCR 585; ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [2022] 9 ਐਸਸੀਆਰ 452; ਮਾਰੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ [1981] 1 SCR 1196; ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ, (2021) 9 SCC 292 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 252 2023

ਦੇ. (ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ)

ਰਣਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਓਝਾ, ਐਡ. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ।

ਅਜ਼ਮਤ ਹਯਾਤ ਅਮਾਨਉੱਲ੍ਹਾ, ਟੀ.ਜੀ. ਸ਼ਾਹੀ, ਐਡਵ. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਸ. ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟ, ਜੇ.

1. ਪਟੀਸ਼ਨਰ, ਜੋ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 32 ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸ਼ਤ ਅਧੀਨ ਉਚਿਤ ਦਿਸ਼ਾ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ 24 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮਾਫੀ ਜਾਂ ਪੈਰੋਲ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ।

2. ਯਾਚੀ (ਉਮਰ 40, ਉਸ ਸਮੇਂ), ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਸਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ, ਤਿੰਨ [2023] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 489 ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ 24.05.2001 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਵਿਅਕਤੀ—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ (ਦਫਾਦਾਰ) ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਇੱਕ ਚੌਕੀਦਾਰ ਸੀ, ਜੋ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਸਨ—ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬੇਤਰਤੀਬ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਖਾਣਾ ਪਰੋਸੇ ਜਾਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਮਰਹੂਮ ਪੀੜਤਾਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਸੀ, ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਸਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ; ਜਦਕਿ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਸਹ-ਦੋਸ਼ੀ (ਬੈਧਾ ਮੰਡਲ), ਜੋ ਪੀੜਤਾਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ, ਜਾਂਚ/ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ (ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਸਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ), 01.09.2005 ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਈ।

3. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਰਾਜ ਨੇ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਗਣਨਾ, ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮੁਆਫੀ ਨੀਤੀਆਂ (ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੋਧੀਆਂ ਗਈਆਂ) ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਹਲਫਨਾਮੇ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ 19.07.2013 ਨੂੰ ਅਸਲ ਕੈਦ ਦੇ 14 ਸਾਲ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, 26.07.2023 ਤੱਕ, 24 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਮੁਆਫੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਗਣਨਾ (ਕੁੱਲ 1694 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮੁਆਫੀ, ਭਾਵ, 4 ਸਾਲ ਅਤੇ 8 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਮੁਆਫੀ) ਨਾਲ, ਉਸ ਨੇ 28 ਸਾਲ, 8 ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ 21 ਦਿਨ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਲਲੇਖਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 19.07.2019 ਨੂੰ ਅਸਲ ਕੈਦ ਦੇ 20 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ, ਅਤੇ ਜੇ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਆਫੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ 05.11.2014 ਨੂੰ ਹੀ।

4. ਅਸਲ ਕੈਦ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ 14 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਤੇ ਮੁਆਫੀ ਨਾਲ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ (14.04.2021 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ) 19.05.2021 ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ, ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਚਾਰਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੀ ਰਾਏ ਵੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ। ਬੋਰਡ ਨੇ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ – ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਦਿਆਂ।

5. ਇਸ ਰੱਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਗਈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਹਤ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਗੈਰ-ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਲਈ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ

ਗਈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮਾਂ3 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਯਾਚੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਮੁੜ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ 20.04.2023 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ, ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਪੁਣੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਰੋਧੀ/ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਰਾਇਆਂ ਦੇ ਚਲਦੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਜੇਲ੍ਹ ਮੈਨੁਅਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮ 529(iv)(b) ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ (ਜੋ ਕਿ 10.12.2002 ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ 28.12.2002 ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ)। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਯਮ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"(vii)ਅਸਮੇਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਅਯੋਗਤਾ

ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਅਸਮੇਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। –

ਬਲਾਤਕਾਰ, ਡਕੈਤੀ, ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਪਰਾਧ ਆਦਿ ਜਿਹੇ ਘਿਨੌਣੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਕੈਦੀ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਵ ਨਿਯੋਜਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਗਠਿਤ ਕਤਲ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਕਾਤਲ ਜੋ ਕਿਰਾਏ ਉੱਤੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਕੈਦੀ, ਜੋ ਸਮੱਗਲਿੰਗ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜੋ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਤੈਨਾਤ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ" (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

6. ਇਹ ਹਨ ਤੱਥ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਨਿਸਕਰਸ਼

7. ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਸੀਆਰਪੀਸੀ') ਦੀ ਧਾਰਾ 432(1) ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਜਾਂ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਤਿਰਿਕਤ ਰਿਮਿਸ਼ਨ, ਜੇਲ੍ਹ ਮੈਨੁਅਲ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮਾਈ ਗਈ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਤੇ ਹੋਵੇ।4 ਧਾਰਾ 432(2) ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਤੋਂ ਰਾਇ ਮੰਗ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਰਣਾਂ ਸਮੇਤ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 432(2) ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"432. ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਜਾਂ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।—(1)***"

(2) ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਜਾਂ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਤੋਂ, ਜਿਸ ਅਗੇ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਰਾਇ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਆਪਣੀ ਇਸ ਰਾਇ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਅਤੇ ਇਸ ਰਾਇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਮੁੱਕੱਦਮੇ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਅਗਾਊਂ ਭੇਜਣ ਲਈ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

8. ਇਸ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 433A ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ CrPC ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ) ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਿਥੇ ਮੌਤ ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਹੈ:

"433A. ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਫ਼ੀ ਜਾਂ ਬਦਲੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ।—ਸੈਕਸ਼ਨ 432 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿਥੇ ਕਿਸੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਮੌਤ ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿਥੇ ਕਿਸੀ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 433 ਅਧੀਨ ਉਮਰ ਕੈਦ ਲਈ ਬਦਲੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਉਸ ਨੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਨਾ ਕੱਟੀ ਹੋਵੇ।"

9. ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣਾ ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਅਵਾਰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਇੱਕ ਸਰਾਸਰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਫੰਕਸ਼ਨ ਹੈ – ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਫ਼ੀ, ਬਦਲੀ, ਮਾਫ਼ੀ, ਰਾਹਤ, ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਮੁਅੱਤਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 72 ਅਤੇ 161 ਨੂੰ ਟ੍ਰੇਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਗਵਰਨਰ, ਕ੍ਰਮਵਾਰ, ਮਾਫ਼ੀਆਂ ਦੇਣ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ, ਮਾਫ਼ ਜਾਂ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹਨ। ਜਦਕਿ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ (ਸੈਕਸ਼ਨ 432 CrPC ਅਧੀਨ) ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ (ਆਰਟੀਕਲ 72 ਅਤੇ 161 ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ) ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ- ਪਹਿਲੀ ਸੀਮਿਤ ਸ਼ਕਤੀ, ਅਜੇ ਵੀ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ (ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ) ਦੀ ਛਾਪ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਫਰੇਮਵਰਕ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ, ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਫੈਸਲਾ ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜਗਦੀਸ਼:

"27. ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਸਮਰਾਜ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸਦੇ ਖਾਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਿਰਮਾਤਾਓਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 72 ਅਤੇ ਲੇਖ 161 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੰਡੇਟ ਰਾਹੀਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਉੱਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਜਨੱਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਬੇਲਗਾਮ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਮਰਾਜ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨਿਆਂਕਿਕ ਮੰਡੇਟ ਖਿਲਾਫ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਿਆਂਕਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਲਟਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਉਦਾਰ ਨੀਤੀ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 161 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਸਵਾਦ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਛੋਟੀ-ਸਜ਼ਾ ਨੀਤੀਆਂ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਘਟਾਉ ਲਿਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 161 ਅਧੀਨ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।"

10. ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋ ਕਿ ਸਹਿਜ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਨ, ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੋਰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ- ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰੇਗਾ... ਆਪਣੀ ਨਿਆਂਕਿਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਭੇਜਣਾ। ਧਾਰਾ 432(2) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪੰਜ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ 'ਲਾਜ਼ਮੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਵੀ. ਸ੍ਰੀਹਰਨ9. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 72 ਅਤੇ 161 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:

"141. [...] ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 72 ਅਤੇ 161 ਅਧੀਨ ਵੱਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਦੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ, ਭਾਵ, ਧਾਰਾ 432(1)/ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਵਰਤੋਂ ਯੋਗ ਇੱਕ ਘੱਟ ਦਰਜੇ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸੇ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤਣ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਾਫੀ ਲਈ ਕੋਈ ਬੇਨਤੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 432(2)/ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਿਨੇ ਕੁਆ ਨੋਨ ਲਈ ਅੰਤਿਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਜਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।"

142. ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਭ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ

ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਚ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਰਹੇਗੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਮੰਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਛੋਟੇ ਜੁਰਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਕਤਲ, ਅਗਵਾ, ਬਲਾਤਕਾਰ, ਡਕੈਤੀ ਵਰਗੇ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਾਏ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰਿਕਾਰਡ, ਉਸ ਦਾ ਪਿੱਛੋਕੜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਜਾਂ ਮਾਫੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਲੇਖ 72 ਅਤੇ 161 ਅਧੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲੇਗਾ, ਧਾਰਾ 432(1)/ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ, ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟ: ਡਿਜੀਟਲ ਦੀ ਕੀਮਤੀ ਰਾਏ ਮਿਲੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀ ਜੋ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ; ਕੀ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਸੀ; ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ; ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਲਦਾਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ; ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ (ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਗਦੀਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) - ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜ* ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਾਰਕ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

12. ਸ੍ਰੀਹਰਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਜਾਂ ਮਾਫੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਰਾਏ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।"* ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਰੀ ਬਾਰੀ, ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਰਾਜ* ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"20. ਸ੍ਰੀਹਰਨ (ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਵੀ. ਸ੍ਰੀਹਰਨ, (2016) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : (2016) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ.) 655] ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕੁਦਰਤ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰੌਸ਼ਨੀ ਡਾਲਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕ। ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ "ਸਹੀ" ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਏਗੀ ਕਿ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮਾਫ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਫੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਬਣ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਮਾਫੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 432(2) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹਾਰ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਬਣ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਮਾਫੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 432(2) ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਸਮੀਤਾ ਬਣ ਜਾਵੇ।

21. ਪਰ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਧਾਰਾ 432(2) ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ ਜਾਂ ਜੇ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਰਿਹਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, (2000) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 595 : 2000 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 509] ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ।

22. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਉਹ ਕਾਰਕ ਵਿਚਾਰੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, (2000) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.

595 : 2000 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 509] ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਰਕ ਹਨ:

(i) ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ;

(ii) ਅਪਰਾਧ ਦੁਬਾਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ;

(iii) ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ;

(iv) ਜੇ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਲਦਾਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ;

(v) ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ।

ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ [ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ, (2000)27 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 256 : 2000 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 1431] ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜਗਦੀਸ਼ [ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜਗਦੀਸ਼, (2010) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 216 : (2010) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 806], ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੜ ਕਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣਗੇ।

23. ਤਾਰੀਖ਼ 27-1-2017 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਨਿਆਂਕਾ, ਨਸ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜਿਸ ਲਈ ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰਿਹਾਈ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਾਏ ਧਾਰਾ 432(2)ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਕਾਰਣਾਂ ਨਾਲ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਸਬਰੀ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ (ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨ) ਨੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਣਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਮਸ਼ੀਨੀ ਕਾਰਣ ਪਰਯਾਪਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅੰਸ਼ ਉਪਯੋਗੀ ਹੈ:

"[005.066] ਕਾਰਣਾਂ ਦੀ ਪਰਯਾਪਤਤਾ ਕਾਰਣਾਂ ਦੀ ਪਰਯਾਪਤਤਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਖੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਮ ਤੋਂ ਕਮ, ਤਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਖਾਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਆਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਕਾਰਣ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਣ ਜਾਂ ਕੁਝ ਕਾਰਣ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ ਨਾਲ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਰਣ ਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਮਕੈਨੀਕਲ ਅਤੇ ਸਟੀਰੀਓਟਾਈਪ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇੱਕ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਅਦਾਲਤੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਸਾਲ 1982 ਦੀ ਪੂਰੀ ਪਰੀਖਿਆ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ' ਵਰਗਾ ਕਾਰਨ ਪਰਯਾਪਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਆਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਇਹ ਸਿਰਫ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾਂ।[ਹਾਲਸਬਰੀ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ (ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਨੂੰਨ) (ਲੈਕਸਿਸ ਨੈਕਸਿਸ, ਆਨਲਾਈਨ ਐਡੀਸ਼ਨ)।]

24. ਇਸ ਲਈ, ਅਪਰਯਾਪਤ ਤਰਕ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 432(2)/ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਹਨ। ਹੋਰ, ਇਹ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਲਈ ਸੈਕਸ਼ਨ 432(2) ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੂਚਿਤ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

13. ਨੋਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਨੇ ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੰਜ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸਮਕਾਲੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੀ ਸਮੇਂ ਪੂਰਵ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਸਕੇ।

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ[4] (ਜਿੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਉੱਠੀਆਂ ਸਨ)।

14. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੋ ਵਾਰ ਰੱਦ ਕੀਤੀ। ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਦੀ ਹਰ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ:

...ਮੈਂ ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੈਸ਼ਨ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਕੇਸ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਤਿਹਰੇ ਕਤਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਦਫਾਦਾਰਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਇੱਕ ਗਣਨਾਤਮਕ ਚਾਲ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਦਫਾਦਾਰ ਅਤੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਵਿੱਚ ਈਮਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਸਮਰਪਿਤ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਇੱਕੱਠੇ ਚੱਲਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਪਰਾਧੀ ਲਗਾਤਾਰ ਡਰ ਦੀ ਮਨੋਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਨ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਸਮੇਤ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਘਟਨਾ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਯਾਦ ਅਤੇ ਕਮੀਸ਼ਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਮਿਤੀ 02.07.2022:

ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ 15.12.2018 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਦਿਆਂ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ

"...ਹੋਰ ਕੇਸ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਪਾਇਆ ਕਿ ਰਾਜੂ @ਰਾਜਵਾ@ਰਾਜੇਂਦਰ ਮੰਡਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਢੰਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਧੀਨ ਬਹੁਤ ਕਠੋਰ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸਨ, ਮੈਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੀ.ਓ. ਦੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਰਾਜੂ@ਰਾਜਵਾ@ਰਾਜੇਂਦਰ ਮੰਡਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਛੋਟ ਅਤੇ ਕਮੀਸ਼ਨ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

ਸਕ੍ਰੀਨਿੰਗ ਕਮੇਟੀ/ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ: ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀਆਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਾ ਨੋਟ ਲਿਆ ਅਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ

"2. ਹੋਮ (ਖਾਸ) ਵਿਭਾਗ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 3/106 ਮਿਤੀ 10.12.2002 ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ (ਐਫ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੈਦੀ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।

3. ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਗਾਧੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਾ ਨੋਟ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ:

ਰੀਮਿਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਮਿਤੀ 19.05.2021
"ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ/ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਸਹਾਇਕ ਰਿਪੋਰਟ, ਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਰਿਪੋਰਟ"

ਰੀਮਿਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਮਿਤੀ 20.04.2023
"ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਅਤੇ ਸਕ੍ਰੀਨਿੰਗ ਕਮੇਟੀ – ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ (iv)(b) ਬਾਰੇ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਿਆਂ –
"3. ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

15. ਰਿਕਾਰਡ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ, ਪਹਿਲੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਜਮਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਰੋਧੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਰਸਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਜਮਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਮਾ ਕੀਤੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕੇਵਲ ਨਿਆਇਕ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਖੋਜ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ 'ਤੇ ਪੁਰਾਣੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਦੌਰਾਨ ਕੈਦੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਸੀਮਿਤ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਰੀਮਿਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਨੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ – ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ, ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ – ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ – ਇੱਕ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

16. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰਿਤ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਰੀਮਿਸ਼ਨ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ, ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਸਸਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲਤਾ, ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ– ਜੋ ਕਿ ਸੰਭਵਤਃ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ (ਜੇ ਨਾ ਸਿਰਫ) ਨਿਆਇਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ– ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਮਸ਼ੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਜਿਹੀ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੀਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਦੇ ਦਿਲ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਕਰੇ – ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਇਨਾਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਜੋ ਸੁਧਾਰ ਵੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਇੱਕ ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ।

17. ਇਹ ਸਭ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਹੈ ਕਾਰਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਲ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਸਿੱਟਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਹੈ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹਾਲਾਤ (ਕੁਝ 14 ਜਾਂ ਵੱਧ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ), ਫਿਰ ਉਚਿਤ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਖੋਜ ਨਾਲ ਭਾਰ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਏ ਰਿਪੋਰਟ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਫੋਕਸ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਪਰਾਧ 'ਤੇ, ਅਪਰਾਧੀ ਵੱਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇ ਕੇ। ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਨਜ਼ਰੀਆ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ), ਦੇ ਨਿਆਂਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਮੇਤ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼, ਮੁਆਫੀ ਦਾ।

18. ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਜੱਜ ਦੇ ਵਿਚਾਰ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੁਦਰਤ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਪਰਾਧ, ਇਸਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੋਸਟ- ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਚਰਣ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕੈਦੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੁਆਫੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਸਿਹਤ, ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੰਮ, ਅਸਲ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਕੈਦ, ਆਦਿ, ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਹੀ ਉਕਤ ਜੱਜ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਜੱਜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਜਿਸ ਕੋਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ (ਏ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿੰਦੂ) ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਰਾਏ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜੱਜ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਸਿਰਫ ਉਸ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ ਯਕੀਨ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਹੈ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇੰਪੁੱਟ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਪਰਾਧ ਦੀ, ਇਸਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਆਦਿ. ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਜੱਜ ਆਦਰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਪਰਾਧੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ 'ਤੇ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਅਪਰਾਧ; ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਈ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ 16 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਘਿਨਾਉਣੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ, ਇਹ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਹੈ, ਅਕਸਰ ਅਸਲੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ 17 ਨੂੰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਘਟਾਉਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ, ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਵਿਵਹਾਰਕ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ

ਲਈ ਸਮਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਇਕਸਾਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਮਿਆਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇਸ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਇੱਕ - 2001 ਵਿੱਚ), ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਹੋਰ ਵੀ ਘੱਟ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਬਹੁ-ਆਯਾਮੀ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪੜਾਅ; ਜਿਸ ਦੀ ਘਾਟ ਇੱਕ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ (ਲਗਭਗ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਂ ਹੋਰ), ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣਾ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਕੈਦ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ.

19. . ਇਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਮੰਜ਼ਿਲ, ਭਾਵੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 433ਏ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਮਾਰੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ18 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਮਗਰੋਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਨੂੰ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕੀਤਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਦੀ,

"ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਗਏ ਉਚਿਤ ਰਿਹਾਇਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਸੰਪਰਕਾਂ ਅਤੇ ਉਦਾਰ ਪੈਰੋਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਅਣਮਿੱਥੇ, ਪੂਰਵ-ਸਮੇਂ ਰਿਹਾਈ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸਕਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਹਬੀਲੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ – ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਸ. 433-ਏ – ਕੈਦੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਰੁੱਖਾ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ, ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀਨ, ਇੱਕ ਨਿਸਚਿਤ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਲਈ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲਾ ਫਰਮਾਨ ਹੈ ਜੋ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਸਾਬਿਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨਾਲ ਅਛੂਤਾ ਹੈ।"

20. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ, ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ (ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ), ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਉੱਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਝੰਡਾ ਦਿਖਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲੁਕੇ (ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਹੀਂ) ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਪੀੜਤ ਖੁਦ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਯਾਨੀ ਪੁਲਿਸ ਬਲ ਦੇ ਸਦੱਸਰ, ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰਵ-ਸਮੇਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚਲਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

21. ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਾਂ (ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਇਹ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦੇ ਮੁੜ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ,

ਆਦਿ.), ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਕਿ ਕੈਦੀ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਕੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਕੈਦੀ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ, ਸਮੀਖਿਆ: ਕੈਦੀ ਦੀ ਉਮਰ, ਸਿਹਤ ਦੀ ਹਾਲਤ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਮੁੜ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਕਮਾਏ ਗਏ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸਮੇਤ, ਪਰ ਇਸ ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ – ਕੈਦ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਸਿੱਖਿਆ ਯੋਗਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਵੈ-ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਨੌਕਰੀ/ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਜੇਲ ਵਿਵਹਾਰ, ਕੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜਿਕ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਉਤਪਾਦਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਇਨਸਾਨ ਵਜੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਕਾਸ. ਇਸ ਲਈ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੱਜ ਤੇ, ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰਿਤ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਇੱਕ ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮਕਾਲੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੇ ਕੈਦੀ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ/ਇੰਟਰਵਿਊ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ. ਬਿਹਾਰ ਜੇਲ੍ਹ ਮੈਨੂਅਲ, 2012 ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁੱਲ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਈ ਗਈ ਦੇ ਇੱਕ ਤੀਹਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ. ਚੰਗੇ ਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. *

ਜੇਕਰ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਤਤਃ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੈਦ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹਾਰ ਜਾਵੇਗਾ. ਇਸ ਨਾਲ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਫਰੁਸਤਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣਗੇ– ਪਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਗੇ.

22. ਸ੍ਰੀਹਰਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚਾਰ, ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਕੈਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਸੀ (ਕਿ ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਖਤ ਜਾਂ ਅਤਿਰਿਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ). ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਕਾਰਣ ਤੋਂ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ. ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚਾਰ (ਲਲਿਤ ਅਤੇ ਸਪਰੇ ਜੇਜੇ) ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸਖਤ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ:

"73. [...] ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵਰਜਨਾ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 432/433 ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ. ਇਸ ਨਾਲ, ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਤੱਕ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਜੀਉਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਦੀ ਉਮੀਦ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਬਾਹਰ ਆ ਸਕੇ. ਇਹ ਕਠੋਰ ਹਕੀਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਗੂੜ੍ਹੇ ਖੱਡ ਵਿੱਚ ਧੱਕਣਾ ਹੋਵੇਗਾ."

ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਰਾਮ ਚੰਦਰ(ਉੱਤੇ) ਵਿੱਚ ਤਰਕ ਵਿੱਚ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

23. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਰਿਹਾਈ ਨੀਤੀਆਂ/ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਜੂਝਿਆ ਸੀ – ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨੀਤੀ, ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਪੂਰਵ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਦੀ ਨੀਤੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ20। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਗਦੀਸ਼(ਉੱਤੇ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਉਦਾਰ ਨੀਤੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਤਾਂ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

"43. [...] ਰਾਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਇਹ ਈਮਾਨਦਾਰ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਪੂਰਵ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਛੋਟੀ-ਸਜ਼ਾ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਾਭ ਨੂੰ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦਰ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਇੱਕ 'ਉਦਾਰ' ਨੀਤੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਸਮੇਂ ਪੂਰਵ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਇੱਕ 'ਉਚਿਤ' ਦੀ ਨੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

24. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ (24.05.2001) 'ਤੇ, ਇਹ ਪ੍ਰੀ-2002 ਨੀਤੀ21 ਲਾਗੂ ਸੀ। ਸਬੰਧਤ ਅੰਸ਼ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"[...] ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ...

ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਛੱਡਣ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਨੂੰ 20 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕੈਦ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪਾਏ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਣਾਈ ਜਾਵੇ –

1. ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦੇ ਕੋਡ, 1973 ਦੇ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ 1974 ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 429 ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਸ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ (ਅਸਪਸ਼ਟ)। ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂਚ, ਪੜਤਾਲ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ ਗਏ ਸਮੇਂ ਨੂੰ 20 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕੈਦ ਤੋਂ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

2. ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੇ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦੇ ਕੋਡ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 433 ਅਧੀਨ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਇਹ ਸਜ਼ਾ 18.12.1978 ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਕੈਦੀ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ –

ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ 14 ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ ਹੋਣ।

ਰਿਹਾਈ ਅਤੇ ਕੈਦ ਦੀ ਕੁੱਲ ਅਵਧੀ 20 ਸਾਲ ਹੋਵੇ।

[...]

. ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀ ਪ੍ਰੀ-2002 ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਜੋ 2002 ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਰੂਲ 529(vi)(b) ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਿਹਾਈ ਬੋਰਡ ਨੇ ਯਾਚੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ 20.04.2023 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

25. ਥੀਸਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਰਿਹਾਈ ਬੋਰਡ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਯਾਚੀ ਦੇ ਪੋਸਟ-ਜੇਲ੍ਹ ਰਿਕਾਰਡ, ਕਮਾਈ ਗਈ ਰਿਹਾਈ (ਚੰਗੇ ਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਕਮਾਈ ਗਈ ਸਮੇਤ) ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ, ਸਿਹਤ ਦੀ ਹਾਲਤ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਹਾਲਾਤ, ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯਾਚੀ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਨੂੰ ਇਥੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਯਾਚੀ ਦੀ ਸਮੇਂ ਪੂਰਵ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ, ਨਿਆਇਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਣ ਦੇਣ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਇਸ ਨਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਲਾਭ ਨਾਲ, ਰਿਹਾਈ ਬੋਰਡ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕੀਮਤੀ (ਸ਼ਾਇਦ ਭਾਰੀ) ਸਲਾਹ ਵਜੋਂ ਮੰਨਣਾ। ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ ਗਏ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਯਾਚੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਰਿਹਾਈ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਵਿਚਾਰਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਵੱਲੋਂ, ਬਿਹਾਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ, ਜੋ ਕਿ ਰਿਹਾਈ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਹਨ, ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਜ਼ਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਨੂੰ ਵੀ, ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਰਾਹੀਂ।

ਵਿਛੋੜੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਰਣਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਓਝਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਅਜ਼ਮਤ ਹਯਾਤ ਅਮਨੁੱਲਾਹ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕੀਮਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਆਪਣੀ ਗਹਿਰੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

26. ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ

ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate